

"Istarska Riječ"

Izlazi svakog četvrtka uveče.
Svakog drugog četvrtka donasla
literarni prilog „Mladi Istranin“.
Preplata za tuzemstvo iznosi
15—lira na godinu, a za
izozemstvo 25—lira. Uredništvo i uprava lista: Trst
(Trieste) — Via S. Francesco
d'Assisi 20/1. Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEĆ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku Istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“. — Narodna poslovica.

Kapetan Fiamin Ivan (Prigodom njegove osamdesetgodišnjice)

Godine 1855. — rano prije sedamdeset godina — pojavila se Opatiji kolera. Nije bilo kuće, što je nije pošlo; od djevice žitelja, što ih je u ono vrijeme brojila Opatija — pomorila ih je kolera sedamdeset troje, što staraca, što žena i dece. Gotovo polovina sveukupnog žiteljstva. Kapeljnom u Opatiji bio je onda poznati redoljub i ljubimac velikoga biskupa Dobrile — Matija Ujević. Taj vrijedni svećenik išao je od kuće do kuće, od bolesnika, da bolesnika, tješio umiruće, sokolno zdrave — bila je siromašnom, teško iskušanom narodu pravom angjelom čuvarom.

Ton tužnoma putu, a naročito na prečestim, gotovo svagdajnji sprovodio je dječak jedan s križem u ruci. Za tu svoju službu dobivao je dječak od dobrog svećenika, po kojem novčić i to je njemu, desetgodišnjemu malisanu, bila valjda prva zarada.

Malo zatim otišao je na more, da kao malo uči teški mornarski zanat. Otada nije se nikao od njegovih brinu više za njega. Što je postigao i stekao, postigao je sam svojim radom, svojim umom, svojom nepokolebitivom ustrajnosti.

Onaj dječak, što je u ono davno vrijeme s popom Ujevićem obilazio bolesne i pratio mrtve na groblje, onaj „malo“, što je u vrlo njezinoj dobi morao na oceanu, na velikom brodu, teškom mukom da zaraduje svoju devetorom korom oklopnjenu mrvu krkuha — bio je naš Ivan Fiamin.

Sam svojim pričednjama, izučio se za poručnika i za kapetana. Moru je dao svoje najljepše godine; lomio se na njemu do onoga doba, kad u srcu najtrvdnijem ali već matorog mornara počinje drska smjelost pomažući da ustupi mjesto opreznosti.

Kapetan Fiamin povukao se na suho neđe oko 1887. god., u vrijeme, kad je njegova rođena Opatija poterala da se od matoga seoca dize sve više, da najzada postane znamenito svjetsko ljetište.

Kapetan Fiamin učio je za svoga vječika iz knjige, iz koje ne uče ni mnogi naučeniji ljudi. To je knjiga života, koju se je njemu otvorila već na prvom njegovom koraku u svijet i iz koje nije on prestao nikada da čita. Ono, što drugi doznavaju iz pišanih članaka i rasprava, on je gledao na svoje oči, a kako su te oči bile odvijek oštire, a pamet naoružana divnim darom opažanja, to je sve ono vidjeno i čuveno naslo. mjeseta u kapetanovoj duši i tu je ostalo do dana danasnjega. Mnogo se toga godinama nakupilo, čitav jedan kladenac, iz kojeg naš kapetan još i danas crpa. A crpa je i u prošlosti na veliku korist svoje mesta, čitave općine i svega ovoga kraja.

Kapetan Fiamin priznavao se još každudin i kod kuće i u svjetu vatrenim Hrvatovim. On je u svjetlu video, kako svuda svaka ptica svome jatu leti, i kako je kuvan, ništa onaj čovjek ili narod, koji neće ili ne može ili ne zna da bude svoj. On je u svjetlu spoznau svu veličinu narodne, nacionalne misli, zato i kad se ono pod kraj osamdesetih godina vratio kući, bio je tu misao, hrvatsku, narodnu misao i svim mogućim granicama, da oživotvori i tu u svom kraju i da joj dade tijelo i štobujniji život.

Prožet tom misli on je, čim se vratio u Opatiju, počeo da snije, kako bi se tu pođigao jedan dom, u kojem bi se sakupljalo sve, što je naše i što naški misli i osjećaji. Njegova zamisla postala je činom: nula iz njegova povratka dignuta bi „Zora“, a u njoj otvorena Citaonica, kojoj je on bio prvim predsjednikom.

Da se val germanstva razbilo o ovom našem kamenu, zasluga je u prvom redu ove naše Citaonice i njenoj osnivaču Fiaminu, kao i onih drugih njegovih vrijednih pomagača, od kojih neki danas leže u grobu. Naši će ljudi sa zahvalnošću spominjati imena „Gospodare Zore“, kaošto danas spominju i ime kapetana Fiamina.

Djelatnost kapetana Fiamina nije se zadržala tu. On je svjeće stečeno, višegodišnje iskustvo postavio na raspolaženje svojoj općini, svojemu narodu. Poznate su njegove borbe u općini i u kurkomisiji, gdje se je kao niko drugi odupirao nasilniku. Pan-germanima i drugim tudjincima.

Nije ovđe ni mjesto ni vrijeme, da se zalaže u podrobnosti i da se očita sav rad našeg Fiamina, koji se, barem što se naše-

bom. Pod bilo kojim izlikama šaljaju se oni po stubama i po kući, traže nekakve imaginarije osobe itd. Dogodilo se čak i to, da je prije nekoliko vremena jedan agencijat došao u jednu betulu, pa tamo prijavljedao, kako je dobio nalog, da nadizre jednu osobu, koja zauzima socijalni položaj, ili opet drugi slučaj, gdje je detektiv došao u poslovni lokal jedne trgovачke tvrtke i tražio od jednoga namještenika, da mu dade informacije glede jedne čestite osobe, koja stanuje nasuprot. Svakako ne samo nespretnost, nego i bezobzirnost. Ideš li na ručak ili na šetnju ili po posao, evo sa tobom agenta, koji te prati, tako da to upada u oči. Sve je to dokaz, da ljudi, u prvom redu pozvani da se ravnaju po zakonima i da paze, da se drugi o zakonu ne ogrijese, ne poznaju te zakone. To je sistem policijske države, a Italija nije policijska država.

Izgleda dakle, da kvestura ne pozna brodari u točno zakonske propise, koji regulišu premetačine. Radi toga čemo ih ovdje citirati. Zakonske odredbe jesu sljedeće: članak 149, 153, 158 kaznenog zakona (t. j. codice penale), članak 167, 198, 233-236, 410 kaznenog postupnika (t. j. codice di procedura penale) i čl. 57 i 151 zakona o javnoj sigurnosti.

Iz tih zakonskih odredbi proizlazi da su premetačine provedljive jedino na temelju izričitog naloga sa strane suca istražitelja. Dvije su iznimke dopuštenje: 1) kad se radi o osobu, koja se nalazi pod osobitom policijskom paskom (vigilanza speciale), no za to treba jedne sudbene osude, koju tu predviđa; 2) kad je dotični zatočeni na činu (in flagranza di delitto). Tada nije potreban nalog sa strane suca istražitelja.

Ovaj agent ili činovnik kvesture, pa bio on makar i sam kvestor, koji naredjuje i izvršjuje premetačinu, a da se ne drži za zakonskih propisa, počinje delikt te je kažnjen. Zar da može kvestura, kada njoj to ne umane, provaliti u svaku kuću? Ali oni se mogu i sami kvestor, koji naredjuje i izvršjuje premetačinu, kod kakve i makar samo informacije, kod kakve vratarice, jer ima u tom pogledu i raznih zakonskih sankcija, koje bi mogli biti primijenjene (na pr. 175 kaznenog zakona) bez obzira i na to, da dotični može to smatrati i u svrhu i uvrjedom postrojena.

Nije tako nikako dosta, da se dotični agenti legitimiraju i da počekaju nalog sa strane kvesture ili političkog odjeljenja iste.

Ovi su retci namijenjeni gospodinu predstavniku, kulturom i političkim odjeljenjima iste. U paklju naime, što ga je bio zamislio Dante, nije bilo kruga, u koji nije strao po nekoliko Fiorentinaca. Nas Fijumance nije strao nikamo, on nas paže nijego i ne spominje premda na jednom mjestu, navodi i Kvarner i Pulu. Prema tome bi se moglo zaključiti, da u ono vrijeme ište nije na Rijeci uopće bilo nijednog Italijana ili gale — što je nemoguće — da je Dante bio ignoran kao i toliki drugi današnji veliki ljudi!

Ovih dana opremljen je iz Rijeka u Rim jedan protest, kome se evo pridružujem i ja, Rokac. Kako je poznato, „Vedetta“ je ovih dana javila najkrupniju slomlju, da je ministarski savjet u Rimu povjerio trim ministrima, da prouče ekonomski i druge prilike na Rijeci, pa da podnesu odnosne prijedloge, koji će se onda pretresti, raspraviti, a potom će se donijeti odluka, što da se ima učiniti za Rijeku. Ova vijest prizvjele je na Rijec užasnu konsternaciju. Ljudi su se formalno hvatali za glavu i kresali bogove i matrone govoreci: — Već ima punih sedam godina i pô, što se o riječima prilikama piše i govori. «Vedetta» bi se sav mogao da poploči zlatom i srebrom, što ga se izdalo za razne deputacije, putovanja, za fraje i bankete, kojima svrha je bila, da se pomognu ovome nezretnom gradu. I Šusmel je napisao čitav kraj, u koj je crnul na bijelim dokazao, da Rijeka umire, da se raspade, da je nestaje. Naš Nino je zapustio patriocičnu Banku Adriatičku, samo da može putovati Šećeš i Rim i tamo obilaziti sva ministarstva i druga državna i međunarodna tijela. Da se skupi novac, što se potroši u te razne izvide i kontrazvide, u odbore i pododbore, u subvencije, skupila bi se zacičio tako ogromna svota, da bismo mi Rijeci pune dvije godine mogli banketirati sve na put. Isto nakon tolikog nesobnog rada, nakon tolike požrtvovnosti docekanja, da se sada čitavo to pitanje daje na proučavanje trim ministrima, koji će tek kasnije donijeti svoje prijedloge i tako dalje i tako dalje.

Stvar je tako strašna, da je Meichsner odmah sakupio članove svoje trgovачke i obrtničke komore i opadio Ministarstvu jedan telegram, od kojega se je svima prisutima vrtjela glava. Svi ga potpisali, a ovime ga potpisujem i ja, Rokac.

Što je ovđe nije ni maslom dobro!

A tome protestu pridružila se je nekako i „Vedetta“. Tom zgodom napisala je crna, da iako je ona, „Vedetta“, vladin list, ali da je nekako mora i ona požaliti, što se tim blazinama i providimentima za Rijeku tako zvali. „Fiume, ze una città martire“, pisala je „Vedetta“, a „martiri“ su ti, ţeće prije, što podiže svi nagradjeni. Zašto se već jedan put ne nagradi i ova naša divica i mučenica Rika?

Najstrašniji je bio Francelz. On mi je izjavio cisto: bistro: — Se i ministri no i adesso qualchecosa per noi, vrag me zel, se non li

Oglas stope 4 lira

za svaki centimetar visina a širini jednoga stupca. Za visokog vratila vrisanje dešće se znači popis i stvarno pogodit. Pisanje se ustanjuje u Trstu. Dopunjeno se šalju u redinstvu, a novac upravi. Neformiranu se pisanu se primaju, a ukupni se na vrataju u kojem slučaju.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Fine manire. — Martin u Firenzu — Martin iz Firenze. — Ministrarske obecanja, — Rijeka u srednjem vijeku — Blago si ga industriji. I mi Jugosloveni kadgod smo čudni ljudi. Kad imo nesto, što mi želimo, a ne možemo imati — brundamo. Ako pak jednog dana dodje sva onako, žaošto smo mi željeli — i opet brundamo.

Jedan primjer: Kad su prije nekoliko vremena italijanske novine i prvi italijanski pjesnici ili političari jugoslovenske prve lude nazivali porcar i teste balkanice — mi smo i oštro odsudivali i užasno smo brundali na to. Šada pak, kada je „Vedetta“ nazvala dr. Otočara Ribaržu, kad je on ovih dana proglašen kroz Rijeku — illustre nome di Stato — i propovjedala, tko ga je sve pratio na stanicu srdračanom mu riječima zaželjela sretan put u Firenzu — onda nam najednom nije ni to bilo pravo, već smo se kao ne vjerujući svojim usimama pitali: — Ča mi ga je to? Što se iz tih slatkih riječi valja? i sve tako.

Medutim, riječi ovo nije drugo, nego jedan obični akt tritijesugodišnje kulture. Vi ćete reći: A gdje je ta kultura do sada bila?

— Obvladao je bio sam zimski san kao i medvedje, kao i Madžare, pa se sada i kultura, kao i probudjeni Madžari digla i privi komplimenti, a tko tim komplimentima ne vjeruje, nemaš što te vjeruje, da su ti komplimenti, uistini iskreni i srdračni — aratos ga bilo! — a to će reći, da bi puško kao crvčak. Inače se o Firenzi mnogo piše. Najprije se govorilo, da se rasprave završiti u par dana, jer da su još na dnevnom redu same tri točke. Kad tom ovih dana ispostavilo, da ima još dvadeset i dva pitanja, koja treba rješiti, i da će za taj posao trebati najmanje dva mjeseca.

Recimo četiri, pa ne čemo pogriješiti. Za časni gospodin delegate ne će to biti nikakva zriva, žrtva, jer je Firenza lijep grad, pun sjajnih spomenika i skladisti najboljeg vina Chianti. A i Fiorentinci mora da su vrlo interesantni ljudi, kad je o njihovu gradu pjevac Dante:

God. Firenze, po che sei si grande
„Che per l'Inferno il tuo nome si spande.“

U paklju naime, što ga je bio zamislio Dante, nije bilo kruga, u koji nije strao po nekoliko Fiorentinaca. Nas Fijumance nije strao nikamo, on nas paže nijego i ne spominje premda na jednom mjestu, navodi i Kvarner i Pulu. Prema tome bi se moglo zaključiti, da u ono vrijeme ište nije na Rijeci uopće bilo nijednog Italijana ili gale — što je nemoguće — da je Dante bio ignoran kao i toliki drugi današnji veliki ljudi!

Ovih dana opremljen je iz Rijeka u Rim jedan protest, kome se evo pridružujem i ja, Rokac. Kako je poznato, „Vedetta“ je ovih dana javila najkrupniju slomljajuću, da je ministarski savjet u Rimu povjerio trim ministrima, da prouče ekonomski i druge prilike na Rijeci, pa da podnesu odnosne prijedloge, koji će se onda pretresti, raspraviti, a potom će se donijeti odluka, što da se ima učiniti za Rijeku. Ova vijest prizvjele je na Rijec užasnu konsternaciju. Ljudi su se formalno hvatali za glavu i kresali bogove i matrone govoreci: — Već ima punih sedam godina i pô, što se o riječima prilikama piše i govori. «Vedetta» bi se sav mogao da poploči zlatom i srebrom, što ga se izdalo za razne deputacije, putovanja, za fraje i bankete, kojima svrha je bila, da se pomognu ovome nezretnom gradu. I Šusmel je napisao čitav kraj, u koj je crnul na bijelim dokazao, da Rijeka umire, da se raspade, da je nestaje. Naš Nino je zapustio patriocičnu Banku Adriatičku, samo da može putovati Šećeš i Rim i tamo obilaziti sva ministarstva i druga državna i međunarodna tijela. Da se skupi novac, što se potroši u te razne izvide i kontrazvide, u odbore i pododbore, u subvencije, skupila bi se zacičio tako ogromna svota, da bismo mi Rijeci pune dvije godine mogli banketirati sve na put. Isto nakon tolikog nesobnog rada, nakon tolike požrtvovnosti docekanja, da se sada čitavo to pitanje daje na proučavanje trim ministrima, koji će tek kasnije donijeti svoje prijedloge i tako dalje i tako dalje.

Stvar je tako strašna, da je Meichsner odmah sakupio članove svoje trgovачke i obrtničke organizacije i opadio Ministarstvu jedan telegram, od kojega se je svima prisutima vrtjela glava. Svi ga potpisali, a ovime ga potpisujem i ja, Rokac.

Što je ovđe nije ni maslom dobro!

A tome protestu pridružila se je nekako i „Vedetta“. Tom zgodom napisala je crna, da iako je ona, „Vedetta“, vladin list, ali da je nekako mora i ona požaliti, što se tim blazinama i providimentima za Rijeku tako zvali. „Fiume, ze una città martire“, pisala je „Vedetta“, a „martiri“ su ti, ţeće prije, što podiže svi nagradjeni. Zašto se već jedan put ne nagradi i ova naša divica i mučenica Rika?

Najstrašniji je bio Francelz. On mi je izjavio cisto: bistro: — Se i ministri no i adesso qualchecosa per noi, vrag me zel, se non li

peto tutti quanti in tel Piero Visčada. Čudna je i ta vlast! Sto bi joj bilo, da na Rijeku baci jedno par milijardi! Učinila bi jedno dobro djelo i imala bi mira za cijelo godinu dana, a možda i za dvije, ako se uzme u obzir, da se mi Fijumanci i s malim zadovoljavamo.

A ima i još nešto, nisu tisti. Znate li vi, da na Rijeci niko ne zna, tko je ovde gradjanin, a tko nije? «Vedeta» je i to pitanje izmješlo na tapet, i ja se i u tome slazam s njome.

Gdje se do dva srca slože — tu i olovlo plivat može.

Jedne večeri — prije nekoliko dana — na Adamicevu trgu i na «Korzu» se-talo mnogo svjetla. Najedamput ugasio se svaki električni svjetla i sve je uokolo ostalo u dubokom tamni. Tko pozna riječku «umularju», moći će lako da se predviđe, kakav li je to «ghetto» najednom nastao. «Vedeta» je stupradan s pravom pisala, da je Rijeka za punih sedam časova doživljavala čitav srednji vijek — medio evo.

Sva sreća, što smo tome «mediu evu» ovđe na Rijeci već davno naveli!

U zadnji čas doznaem, da je rimska vlast obesala kredit od 25 milijuna lira za podignuće riječke industrije.

Ja sam u pogledu toga izrazio Ninetti svoje iskreno zadovoljstvo, na što će ona meni:

— Vi ste sempatis! Vi se zvat industrija, ko će staviti va zep oni milijuni?

Ki vraži zajik je ova Ninetta? Rokac.

IZ LANIŠĆA.

Ovdje imamo dva učitelja i jednu učiteljicu. Kako vidite, s trima su nas počastili. Ali moramo načalost otvoreno priznati, da nam sva ta trojica ne koriste ništa kao za jednoga. Ali ipak moramo sve tri plaćati. Ovi primaju preko 2. tisuće lita na mjesec. No, neka primaju, i neka žive, a i mi rado pomazeš i učitelje. Ali samo pada, kada znamo, da nam ti učitelji koriste. Cijeli Sva trojica su iz južne Italije. Nitko od njih ne poznava naš materninski jezik. Naša djeca u školi su kao da bi bili mi kod turske predike. Ne razumiju ništa i prema tome ne nauče ništa. Učitelji nisu ni sami krivi. Oni, bi si sigurno radje službovali u italijanskim mještima jer se tako ne bi mučili badava. Danam ti učitelji ne koriste, krivi su oni, koji su objerali hrvatske učitelje.

Kod nas je svojedobno službovala učiteljica, gospodin Bernetić, na naš veliki zadovoljstvo i na korist naše đice. Ali morala se je zahvaliti na službi, posto imala obitelj, a supruža učitelja su joj otpustili iz službe. Takav postupak je veoma nekulturni i nekulturni. Dalje su nam opustili iz službe našu učiteljicu Andjelku Prašel. Nepravedno je optužiti i na temelju laži je optuštena. A ona sirota, nije ni crvu zelo željela, a još manje zlo učinila. Mi, Lanisćani, bi željeli da gospodinica učiteljica zahvaljuje sudbenu istragu, eda se vidi iko je pravo za pravo nju nepravedno i smotorno očinio. Čudno, da se nije naš općinski komesar za nju zauzeo, ako nam zaista želi dobro, kako bi nam htio dokazati. Sve nam se čini, da je pomagao našu učiteljicu terat da nosi i neki gospodin, koji inače se skriva kao nedužno janje pod svetim, crnim plastirom. Ali «zašla se zemlja raju, da se sve tajne doznaju!» I zato se nadamo, da ćemo i to doznaati. Vidjet ćemo te junake i lažnjive patriote.

A sada se zva ta gospoda po Lanisću miro ſeću, te sebi utvaraju, da su veliko djelo učinili za italijanski državu. Varaju se! Učili su nama štoku i uvjedili su nas. A tu vrijeđu ne čemo da zaboravimo. Sebi su učinili sramotu, a ujedno se je jasno otkrilo, da ne mogu ta trojica učitelja ništa našu djecu naučiti bez pomoći naših domaćih učitelja.

Mi smo svu sada osvjeđeni, da bi naš kum i zrman Jože, premda je star i nije učitelj, već kmet, — bolje našu đecu naučio, nego li ta tri naša sadašnja učitelja!

PODLISTAK

Jugoslovenski akademici iz Italije u Zagrebu na grobu drugu Nikoli Temelu

Zivot je borba. U toj divovskoj, borbi gdje se često ruše principi moralu, našvjeti svećenika, narodu, napravljenim pravama pojedinačna, nosimo mi mladi visoko barjak idealac.

Oni su naši simboli, oni su naše zastave, velike, ljepe, što vjore nad našim glavama, zato vodje naši, kao putokazi, naši, što nažirjevaju, tamo u daljinu naš cilj.

Nasi su idealni svjetlosti i ljeipi, sunčani i mladi, kašto su mlađe i naše duše.

A naše su duše prošle vrijeme natopljeno krvlju, tjeslima nevinih, one su prošle kroz vrijeme najkrvavijih stranica Evrope.

I ostalo su čiste.

U hosaču naših dana, kad se ljudi gube u blatu svojih vlastitih grješaka, i griešaka, zad se jedan drugome bacaju na šiju, zahvaćeni talasom afirzma i egoizma, ostaju naše duše čiste i neataknute i vedre.

Vedre su naše duše i pripravne na borbu. Iz njih se udizgao veliki i borbeni Prkos, sto s prejzidom prolazi preko svih neprilika sadašnjosti. Prkos stoji na našim licima i ni jedna negoda ne će da ga uništi. On prolazi preko njih, sve jači, sve veći, sve spremniji na borbu. Na borbu za život i za prava čovjekova. Na borbu za zakonom i slobodom čovjekovom. Na borbu za novu generaciju, mladu i punu života.

I mi ćemo jedan dan da zapjevamo novu pjesmu, radosnu i svečanu, što će dobre i do Tvoga groba.

Do groba, u kome još drhti miris tamjana i molitva svećenika... I naša...

IZ SV. MARTINA KOD BUZETA

— Mi mladići nismo zaboravili na naš star i običaj 1. maja, da naime okitimo vrata i prozore svojim djevojkama... A lijepe je dat i darovito dragoj osoboj majko prvo cvijeće u znak ljudavi i poštovanja. Nešto neki u naše čine lijepe kada ovaj krásni naš star i slavenski običaj izvrgavaju ruglu, te djevojci djevojci mjesto cvijetne kute majka postavljaju — za rug — nešto drugo, što ju vrijedja, ali ujedno vrijeda i lijepe maj, i lijepe naš starinski običaj. Zato se je već budikova djevojka pravom uvrnila, a one su se u prikosa nijima i svim muškarcima digle na jučačeđe gođe zavileniši im: Dosti je toga! Dosti je u vrijedju i muškog gospodarstval! Vi ste postali jaki, ali čemo i mi Skupiti čemo se, udržuti, složiti u — jednu četu djevojaka i žena — pak čemo se jačati naukom i znanjem i umjećem da postanemo vama muškarcima i navopravne i ravnorijeđne! Kako su ženske ustajne, one će zaista učiniti što su i naši, pak će i one stvoriti svoju žensku društvo i živjeti i misliti i raditi kao i muškarci za sebe, za svoj spol, za svoj napredak i za svoj narod. Pa neka dat će i one začočnu Srećol. — Mladić.

IZ CRESA.

Jedna uskršnja sličica

(Zakasnilo). Za Uskrs, kad se priroda počinje da budi, i zbog dogadjaja, koji su uz devane vezani, nastaje u nama novo duševno stanje, pobudjujući se naši osjećaji, ojačavajući vježbu izražavanja u kojem dobrom djelu ili plemenitošću nakani te se vrste običaji posvećeni starinom,

Jedna starica sa juga našeg otoka već 40 godina, posti od Velikog Četvrtka do Velike Subote, i. t. ničeg ne okusi od «slave» do «slave». U subotu ranu ujutro dolazila je u Cres, gdje se je u franjevačkom samostanu ispojavljala, te se po tom vraćala kući, hodajući punih 4 sati. I ove je godine došla u grad i pošla u samostan. Frat, koji su bili u crkvi, nisu je mogli ispojaviti, jer ne znaju našeg jezika. Od padra Angela, je nekako razumjela, da poceka na gvardijana, koji poznaje hrvatski jezik. Gvardijan je došao, blizu podne rekoj joj, da je sada kasno i da nema vremena,

Tko se uživi u njen položaju, svatvit će plaće i susa, koje su navrile na njeno oči na povratku. To joj se je dogodilo poslije 40 godina. Je li bilo potrebno ogorčiti jednoj vjernici najveći blagdan? Čemu je bio premešten u Padova posljednji fratar, koji je ne samo poznavao jezik, već i htio ispojaviti hrvatski?

Zar se u franjevačkoj crkvi ne smije čuti više naš jezik?

IZ BUZESTINE.

Cijeli mjesec april bio je kod nas, a tako i u cijeloj Istri, mokar, kišovit, dosadan, i mučan. Držala nas kriša čitav ovaj mjesec, zatvorenje doma, kao da smo u zatvoru, kao zločinci, a morali bismo biti od zore do mrača na našim nijama i u vinogradima. Sva priroda se mladi, pomladjuje — sve cvate, raste, pupa, lista uslijed proljetne topline i sadašnje vlaage, i mi poljodječari zbog blata i kiši ne možemo saditi, suniti, kopati ni orati. To nas je mučilo i lutilo cijelog aprila. Bit će bolje napraviti — rekosoj sebi. Došao je i on, ali kakav, Bože mill! On nam se prikazao ne kao obični maj s ljepljim, mladim, svježim, raslinjanim ljušnjikim i dragim licem i posmijehom, nego strogi sivi starac, kašto je prosinac ili sječanj. On se pojavio srdit, ledjen, snijegan, da se moramo na zimski obući. 2. maja snijeg je srušio pobijelo kraljeva naše gore: Učku, Orljak, Žbavnjak, Planik; ali u našu dolinu buzeljku nije se smej došao, usidio, ali mi dobro očisnuo jed i snijeg... Tako kada su došao svibnji mjesec i i do danas mu je naoblječeno i mokro lice. Mi još uvijek čemo na sunce i suhe, tople dane, dočim kopamo i mokru zemlju. Moramo!

IZ BUZESTINE.

Cijeli mjesec april bio je kod nas, a tako i u cijeloj Istri, mokar, kišovit, dosadan, i mučan. Držala nas kriša čitav ovaj mjesec, zatvorenje doma, kao da smo u zatvoru, kao zločinci, a morali bismo biti od zore do mrača na našim nijama i u vinogradima. Sva priroda se mladi, pomladjuje — sve cvate, raste, pupa, lista uslijed proljetne topoline i sadašnje vlaage, i mi poljodječari zbog blata i kiši ne možemo saditi, suniti, kopati ni orati. To nas je mučilo i lutilo cijelog aprila. Bit će bolje napraviti — rekosoj sebi. Došao je i on, ali kakav, Bože mill! On nam se prikazao ne kao obični maj s ljepljim, mladim, svježim, raslinjanim ljušnjikim i dragim licem i posmijehom, nego strogi sivi starac, kašto je prosinac ili sječanj. On se pojavio srdit, ledjen, snijegan, da se moramo na zimski obući. 2. maja snijeg je srušio pobijelo kraljeva naše gore: Učku, Orljak, Žbavnjak, Planik; ali u našu dolinu buzeljku nije se smej došao, usidio, ali mi dobro očisnuo jed i snijeg... Tako kada su došao svibnji mjesec i i do danas mu je naoblječeno i mokro lice. Mi još uvijek čemo na sunce i suhe, tople dane, dočim kopamo i mokru zemlju. Moramo!

Potpisao se...

(Pripovijest iz rusinskog seljačkog života.)

Počelo je time, da je Alekša Grgi preorao medju. Ne, još nije tako. Nego se Alekša posudio sa ženom, pa onačo lut otisao u polje i nije imao, nad kim bi svoj bijes iskalio.

Dado, nemjote tako duboko orati, jer konji ne mogu vući — reče njegov sinčić Ilija, koji je ūjera konja.

Aleksa je toga bilo trebalno.

— Pa ti ćesi mene, budalo, pameti ćuti? — zavice i potegne sina bitem preko ledja.

Sin zauzimač, savje se, ali nije ni on bez žuci. Sto je igda bolje mogao, zamahne on bitem i udari konja, kobilju baš po onome mjestu, gdje joj se bila dlaka ogljila. Kobilja trge, a plug oda na stranu pratio medju, zastaviti se na drugoj strani, na Grinjovoj njivi. Tako je lijepo preorao medju, ko da je kruh rezao.

Stanje Alekša i gleda: od dviju njiva postala jedna, pa kako je široka, kako široka, mili Bože! Zasto te zemlje nikad ne postane više, zasto nikad ne naraste?

Pustio je glog, sin ga vatreće i namješta, a on sve misli pa misli.

— Ljudi se mnoge, a zemlje uvijek koliko je, toliko je. I kako da onda bude dobro?

Kako da ljudi ne idu preko mora? Čovjek nije uvijek žihao i kihao i nije znao govoriti ko drugi ljudi. Sigurno je bio Švab, a sada došao drugi, koji je brz i spretan ko vreteno.

— Jos oni nisu pred njim svršili svoje pripovijedanje, a on već više.

— Nagodite se!

Grđa pogleda Alekšu. Aleksa Grđu, a onda obujica gospodna. A ta će opet:

— Pomicrite se, pa hajte na posao! Šteta je vrijeđa gubitki!

Franina i Jurina

Fr.: Ki je ono, s kemi si malo prej govoril?

Jur.: Ča ga ne poznaj?

Fr.: Kako ćeš da ga poznam, kada ga nismo sam nikad videl.

Jur.: Videl si ga sto puti. Ono ti je Johan.

Fr.: Johan?

Jur.: Nego ki? Pancikul?

Fr.: Ne bim bil rekral, da je ono — on. Prej je bil nekakvo vas stišnjen, držal se je nekako gobasto i obučen je bil kot i kakavkov tužni vrang.

Jur.: Istina, takov je on bil još prej malo dan, mada sada, ja vas Drugačej, otkada je onc Hindenburg vilezal vanku.

Jur.: Hindenburg?

Jur.: Nego ki? Ca nisi čital, da su ga prej malo nemci zbirali za predsednika od svoje republike?

Jur.: Čital sam ja to, ma ja ne vidi, ča ga toma i našem Johannom?

Jur.: E — dragi moj, Johann je Nemac, pak ne more pogutnuti neke stvari. On zna, da je još prej sedam — osam let. Nemac bila jaka i moćna, morda najjača i najmoćnija država na svetu, i da je svet svetu zapovedala, a celi svet da ju je moral poslušati. A onputa je prisala nezadaranput oni strašni patraklji i Nemci, ki su prej zapovedali, moralni su da poslušaju i delaju ca će drugi. Johan je to zna, i od vele desperije se je bil poseg se zapustil.

Jur.: Ja, ma sada je — kako mi povedaš — speta osuperbel i nos zdignul vajer.

Jur.: I kafok! A to sve zato, ča je sada na timune Hindenburg.

Jur.: Ja još ne vidi, ča će mu s tem bolje bit. Ni nijem ni njegov lancemona.

Jur.: Ti to ne vidi, ma vide benn Nemci.

Pak i ti bi se moral spamećevati, če je ta Hindenburg bil va vreme velike gveri.

Jur.: Ja znam, da je on bil jedan veli nemski general, i maresijal i da je pod njegovim komandom nemacka vojska dešala velike mirakuli. More se reč, da je na ono vreme na Hindenburg tresal s cijelim svetom.

Jur.: No, a sada znaj, da Nemci misle i veđu, da će ta istesi Hindenburg speta potres svetom i da će svit, kako je i prej bio. Nemci; da te opet zapovedat, a drugi da te morat poslušati i delat će te oni.

Jur.: A kafok ti to imelo bit?

Jur.: Oni misle, da koliko prej. Johan mi je malo prej rekral: No, Jurinjer — ateo Hindenburg grosse omimo... Noh a pislin Caij — pak cles Taj... A Francozi. Inglezi, Amerikan... olle muss habat!

Jur.: I ne u neđašnjoj preparandiji imamo da-nas tvornicu cigareta!!

an Tajč komandiren... Jo — jo — olle tisti hudiči pakare... Varte pislin — sa-perlot nohamol...

Fr.: Puno ti j' tegu nahtrojil. A moram reć da je i male teško zivuč vanka sve, ča ti je to naškampanal.

Jur.: To ni tako nj teško. Johan je z jednum besedum rekral, da će speta ovuda bit Nemcarija, da te svr morat Nemcom delat haptak! a oni da te zapovedat.

Fr.: A ča misli ti — bi se to moglo kada dogodi?

Jur.: To se zna, da bi, ako ne budu svi drugi pametni i složni.

Fr.: A ča govore Francezi?

Jur.: Ni nijem baš jako ugodno. Oni računaju, da će Hindenburg pripraviti put statuemu Kaiseru, ki da će speta staviti na glavu onu svoju carsku krunu i pokazati celiemu svetu smokvici.

Fr.: A bi to pustil Inglez?

Jur.: Bi ako bi mu metal račun.

Fr.: A Mussolini?

Jur.: Ja sam ti već rekao: sve će bit dobro, ako budu svi drugi složni.

Fr.: A su vraga! Svi gledaju jedan drugog kakav pas i mačka. I svj imaju doma svoju svrhaba.

Jur.: Ja ako bude bilo tako napred hodo, još će Hindenburg vaistinu jedan dan načraviti, až da znamo.

Jur.: Ne će tako brzo ne — ne boj se! Ima i on svoja svrhaba doma. Negi Nemci su vriži. Oni moru biti nesložni kolikog god ćes, a za jedan hip, ačko njim nese ravn — oni će se speta složiti i udrit na celi svet. Nemac je vrag.

IZ ARBANASA KOD ZADRA

Nas je grad po prirodi siromašan. Naš čovjek nije ni trgovac ni švecjer. Jedino što može imati ni trgovac ni švecjer, to je naši muškarci. Jedinog čovjeka, koji je mogao nešto da zasludi, to je zastavnik.

Jedino čovjek, koji je mogao nešto da zasludi, to je zastavnik. Naši su škole beskorisne. Sreća nas zaboljila, kad pomislimo na budućnost naše djece. Bit će zacičilo pravi analfabeti. Nije ni čudo!

Ježek, koji je razumijevao samo hrvatski jezik, koji je dobro pobjeđio bolji budućnosti, danas je najzadnjim.

Nedgađani je život obambo. Naša je mladost u mračna. Projekte je. Dok je jednaput u Padovu, u ovo doba godine bilo pravo proljeće, prava mladost, danas nam prolaze dati toliko da proučimo.

Gledamo u prošlosti i gledamo u budućnost, pa vidimo napredak i zasadak.

Ta i u neđašnjoj preparandiji imamo da-nas tvornicu cigareta!!

— Doči će komisija, pa će nas ovdje rasuditi — kaže Grđa.

A međutim leži Alekšina, njiva, nedoorana, leži Grđina neosijana, a međutim njivama preozračena, ko duboka nezajednička rana.

Dosla su gospoda. Malo se prošetali, pozivali, nešto ko napisali, pa otišli. A otišli su za mjesec dana, dosudili Aleksi da platili globu i troškove. No pa osudili — osudili: piće, čovjeka, pa mir! Ali Aleksi nije taj čovjek! Navršao on da hoda u grad, pa kod kuće ne može da se smiri. Načuo po svakom sruštu vrata, otvarati, pa ga se strah više nije.

On će sebi već pomoći!

Cekaj ti — kaže na svom bratu Grđu, — vratiš će ja, tebi troškove, ali ćeš ti krov u mojim i u mojim životima.

A otišao je. Cekaj ti i otišao je.

Ode Alekšina iajovicu, oda Grđu utovrjeni brevac, a star voj je gotovo. Već su se i gospoda kod suda izmjenjila, a star stoji.

Prije bio bio sud učišće stari gospodin, što je uvijek žihao i kihao i nije znao govoriti ko drugi ljudi. Sigurno je bio Švab, a sada došao drugi, koji je brz i spretan ko vreteno.

Jos oni nisu pred njim svršili svoje pripovijedanje, a on već više.

— Nagodite se!

Grđa pogleda Alekšu. Aleksa Grđu, a onda obujica gospodna. A ta će opet:

— Pomicrite se, pa hajte na posao! Šteta je vrijeđa gubitki!

nija prestao da se neda. Njegova je vjera bila jata od njegovih patnja. I — umro je.

Umro je tih, kog svijetka što uginje, mlad i pun želje za životom.

Daleko od moje domovine sjecam se Drage Afriči i svih naših razgovora kraj njegovog ogušnja.

Sjecam se Tebe Drago, brate u tuzi i nevolji, Tvojih želja i misli, Tvojih riječi i zabi.

I biva mi, da dodjem na Tvoj grob, da se rasplacem in da Ti šapnem riječ ljubavi.

Aj' ja sam daleko, Drago, pa neka ovo par mojih riječi bude vjenac na Tvoj svježi grob, u kojem su nestale sve Tvoje želje, svr Tvoji planovi, svr Tvoja mladost.

Drago G. Lumberški.

Glavna skupština učiteljskog društva.

Učiteljsko društvo kotara Volosko-Opatija, obdržavaće će dne 24. o. m. u 2 sata po podne u običajnim prostorijama u Mihočićima svoju glavnu godišnju skupštinu. Radi važnosti i opsežnosti dnevnog reda ove skupštine i dokaza svoje staleške i društvene svijesti, dužan je svaki član(ica), da se odazove ovome pozivu, e da time izvrši glavnu svoju dužnost učitelja i društvenog člana. Odbor.

POREZNI JADI.

Piše nam prijatelj iz Ferenc kod Vizinade:

Naša porezna „Esattoria“ u Motovunu nema nikakve milosti kod učvarenja poreza. No najzadnje je, da se kod toga ni najmanje ne drži zakona. Zato motovunski gospodar kao da zakon i ne postoji. Evo dokaza: Dne 5. ov. mjeseca došli su u naše sele porezni eksekutori sa dvojicom karabinjera. Naprije su išli do kuće ratne udovice, Marije Radetić. Budući da je nje biće bilo kod kuće, išli su kroz prozor u staju, otvorili vrata i odveli jednog magarca i tri orče. Magarci i orče odveli su u Vizinadu. Zadim se ponovo vratili u Ference i otišli k Pavlu Beakoviciću, koji je također radio u polju. Kod kuće je bila samo jedna malodobna devojčica. Eksekutor je nadio djevojčici, da ide po oca. Djevojčica je odmah poslala jedno susjedovo dijete po oca. No eksekutor nije htio da čeka Beakovicića, već je naredio svom poslužniku, da ide u staj i da izstjeri naspolje Beakoviciću krvavu. Naredjeno — izvršeno: Poslužnik je otišao sam u staj, odvukao je i doveo je pred eksekutora. Eksekutor je htio, da krvav odvedu i Vizinada. Sreća je protila, da je na to dođeo, tamo jedan Beakovicićev susjed, koj je reku, da to ne smiju da čine, jer da je to protivčinjeni čin. Nato je došlo do rješavanja između Beakovicićevog susjeda i ponešlog eksekutora. Dok su se oni rješavali došlo je i kuci Beakovicić, putalo zatražen iznos i rješio krvav. Ne treba posebno zaglavljati, da je za dolazak eksekutora i njegove pratnje morao platiti 21,90 Ll.

Svega po malo

Ubidi sisa, da ga orobi.

Uzasnja drama odigrala se je u jednoj ribarskoj općini u Rumunjskoj. Sin jedne ribarske porodice oputovao je u 9. godini u Ameriku i vratio se odane poslike 18 godina s malim metkom. Da iznenadi roditelje, izjavio je, da je stranc, koji je pozivao njihovog sisa i pokazao im novčaruk, gdje je bio njegov imetak. Pozvali su ga na večeru i ponudili mu sobu, da pranoci. Dok je putnik bio u posjeti, maška je nagovarala svog muža, neka bi ubil putnika, kako bi se dobila njegovog novca. Muž je odbio taj ženin predlog, pa je išao iz kuće. Kad se je čovjek udalio iz kuće, žena je uzeila sjekiru, otišla u sobu gdje je mladić spavao i raskollila mu glavu. Međutim je otac saznao u sebi, da je stranc njegov sin, pa se sav sretan vratio kući, gdje je ga žena dočekala s riječima: „Ubila sam ga!“ Otac je kriknuo od bola i sav van sebe bacio se na zemlju. Majku je počela peći savjest i ona se je htjela ubiti. Pritrčali sujedi sprječili su je i predali žandarima. Kod mrtvog mladića nadjeno je 30.000 dolara.

Otkrivena ruševina grada na dan mora.

Berliner Tagblatt javlja iz Londona, da su nedaleko Tunisa na morskom dnu otkrite ruševine jednog grada, koji je potonuo. Jedan arapski ronilac našao je najprije na morskom dnu nekoliko arheološki vrlo zanimljivih predmeta. Tada su na to mjesto posli članovi arheološkog instituta u Tunisu, pa su na morskom dnu vidjene razmjerno još dobro uštenje ulice grada. Dosad se još nije moglo utvrditi, o kojem se to gradu radi.

850.000 franka za jedan tačku.

Pogreška jednog brojavnog činovačka skupu je stajala nekog Amerikanca. Njegova žena malazila se je na putovanju u Parizu i tamo je pregleđivala dučan jednog dragulja. Od počasnilih nakita svidio joj se naravito dijadem u cijeni od 850.000 franka. Ona je odmah brzojavila svom mužu i tačno opisala nakit, upitavaš ga, smije li ga kupiti. Njen muž, koga poslovani čovjek, odgovorio je kratkom brzovjamom: „No, Price too high.“ (Ne, Cijena previška.) Kad je brzojav stigao u ruke Amerikante u Parizu, glasio je: „No price too high.“ što znači, da nijedna cijena nije previška. Tako je ženin bogat Amerikanac došlo do skupog dijameda i protiv voje svoga muža, a zbog toga predhodno nije bilo nikakve svadje.

Otač, koji ne pozna vlastilog sina.

Emigranti često su žrtve svoje čeznje za bogatstvom. U toj čeznji oni zaboravljaju na dom, sreću i porodicu i čitavu svoju snagu posvećuju samo zasluzivanju novca.

Pred 30 godina otišao je Norvežanin, Emil Larsen, u Ameriku, a da nije znao da će mu žena doskoru roditi sina. Žena je u putu umrila, a Larsenovo dijete uzelu su njeni roditelji. Kroz mnogo godina oni su dozivjeli sa Larsenom, ali kad su i njih prilike prisilile, da se presele u Aljasku, izgubili su Larsenov trag i svu nastojanje, da ga nadju, ostalo je uzaludno. Ali u dijetetu rasla je iz dana u dan čeznja, da upozna svoga oca i kad je mladić odrastao, stavio je sebi za životnu zadužicu, da ga pronadje. Nakon nekoliko godina tražanja, on je dobio jedno staro Larsenovo pismo i slijedivši njegov trag zabilježio je našao Larsena, koji se sada ubraja u priljivo imućne ljudi Tekksasa. Nakon nekoliko izmijenjenih listova i brzova, stari je Larsen pomoći radio-telefona razgovarao sa sinom, koga nikad u životu nije vido, a sad se mladić otišao na put u Texsa, da se po prvi put u životu sastane sa svojim ocem.

Darovi

u fond „Istarske Rijeće“:

Kao daljnji protest proti napadajućem u crkvi. u Klani na „Istarskoj Rijeći“, darovali su naši rođajući u Klani još 50 lira. Darovate: po 10 lira: D. Medvedić; po 5 lira: Robert Meršan, Ruža Medvedić, Pavica Marčelić i Stanislav Ivan; po 3 lira: Medvedić Josip; po 2 lira: Gani Josip, Robert Thumher, Anton Medvedić, Josip Smidčić, Ivan Slokar; po 1 lira: Ivan Šimčić Ljubiš, Štefan Iskra, Nino Ocanišek, Ivan Gržinić i Klerjivarića, a da se svota zaokrugli dodao je Kljepar 1 lira.

Ovim svojim činom pokazali su naši ljudi

iz Klane, kako cijene svoju narodnu novinu,

a služi ovo, za dokaz i osnova, koji agitiraju

proti „Istarskoj Rijeći“, da je naživom po-

mo uključen, jer ona što je narodu priušto

je sruču, ne će mu istrijugni rukalcu agitacije

i nikakve prijetnje.

Najviše Klančićima izrazjenoj iskrenoj bla-

đarsnosti na okupovom nečakanom izrazu

ljudavi prema „Istarskoj Rijeći“.

Tudja valuta na tršćanskoj burzi.

Trst, dne 13. maja 1925 — Jedna en-

gleška lira sterlina stoji 118,50 ital. lira; jedan

američki dollar 24,40 ital. lira; 100 fran-

českih franka 127,30 ital. lira; 100 čehoslo-

vatskih kruna 72 ital. lira; 100 jugoslavenskih

dinara 39,50 ital. lira; 1000 njemačko-austrij-

skih kruna 34% ital. cent.

izdavač, direktor i odgovorni urednik:

IVAN STARÍ

Tisk: TISKARA „EDINOST“ U TRSTU

Mjenjačnica: Zagreb, Ilica br. 5.

Mjenjačnica: Zagreb, Ilica br. 5.